Olsztyn, dnia 29.10.2024 r.

Dr hab. Jacek Kowalewski, prof. UWM
Instytut Historii UWM

Opinia promotora na temat dysertacji doktorskiej mgr Anny Maciąg-Lipińskiej, pt. „Traumatyczne doświadczenia Polaków w okresie II wojny światowej w świetle relacji biograficznych. Studium z zakresu historii mówionej"

Dysertacja mgr Anny Maciąg-Lipińskiej to przemyślane i nowatorskie studium z zakresu historii nieklasycznej, poruszające ważny naukowo i społecznie temat traumatycznych doświadczeń Polaków podczas II wojny światowej. W pracy uwzględniono źródłowe relacje biograficzne zgromadzone przez autorkę metodą historii mówionej. Praca wyróżnia się wysokim poziomem metodologicznym oraz analitycznym, oferując szeroką interdyscyplinarną perspektywę, łączącą historię, antropologię historyczną, psychologię oraz teorię narracji w badaniu problematyki traumy wojennej w Polsce.

Dysertacja składa się z pięciu zasadniczych części oraz rozbudowanego wprowadzenia i zakończenia. Wprowadzenie ukazuje znaczenie tematu oraz cel badań, którym jest analiza traumatycznych doświadczeń wojennych w kontekście historii mówionej. Autorka skutecznie uzasadnia wybór metody badań, podkreślając, że wyłącznie historia mówiona umożliwia uchwycenie złożoności i dynamiki procesów przeżywania traumy. Wyraźnie wskazuje na brak dotychczasowych badań tego typu w polskiej historiografii, co podkreśla nowatorski charakter pracy.

Rozdział dotyczący kulturowych, w tym teoretycznych konceptualizacji traumy, stanowi wprowadzenie w złożoną problematykę odkrywania i kulturowego problematyzowania zjawiska traumy. Autorka odnosi się do różnych podejść, w tym psychoanalitycznych oraz współczesnych badań nad traumą (trauma studies), co pozwala na zbudowanie narzędzi dla zrozumienia zakresu zjawiska oraz współczesnych sposobów jego badania.

Rozdział poświęcony traumie wojennej w polskich badaniach historycznych odsłania skomplikowane uwarunkowania polityczne oraz kulturowe, które wpłynęły na historiografię powojenną. Autorka trafnie zauważa, że trauma wojenna jako problem społeczny była często

pomijana lub niedostatecznie uwzględniana w narracjach historycznych. Jej refleksje nad stratą w kontekście traumy stanowią ważny wkład w rozumienie tego zjawiska i mają potencjał do zmiany sposobu, w jaki historia II wojny światowej jest interpretowana w Polsce.

Zaprezentowana w kolejnym rozdziale oryginalna metodologia badawcza, oparta na specyfice historii mówionej oraz autorskim wykorzystaniu elementów metody biograficznej Fritza Schütza, jest jednym z najciekawszych punktów dysertacji. Autorka pokazuje, jak proponowana przez nią metoda pozwala na wydobycie ze źródeł mówionych osobistych doświadczeń widzianych z perspektywy jednostki, co jest niezwykle istotne w kontekście badań traumy. W następnym kroku badawczym autorka w interesujący sposób prezentuje potencjał niewykorzystanych dotąd przez historyków zasobów archiwalnych dokumentujących doświadczenia traumy wojennej w społeczeństwie polskim. Obejmują one nie tylko archiwalia i publikacje z badań polskich psychologów i psychiatrów, ale także materiały Głównej Komisji Badań Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W kluczowym, finalnym rozdziale, poświęconym analizie źródłowych relacji biograficznych, dzięki zastosowaniu metody studium przypadku, mgr Anna Maciąg-Lipińska nie tylko w pogłębiony sposób dokumentuje, ale także analizuje procesy narracyjne osób dotkniętych doświadczeniem traumy wojennej. Umożliwia to zrozumienie, jak trauma jest przechowywana w pamięci i jak wpływa na indywidualne narracje o przeszłości. Przedmiotem pogłębionych badań źródłowych, przy wykorzystaniu wcześniej przyjętych założeń i narzędzi teoretycznych, są nie tylko relacje biograficzne polskich psychologów i psychoterapeutów badających zjawisko traumy wojennej od chwili zakończenia wojny, ale także świadków wojny, w tym osób doświadczonych podczas okupacji niemieckiej i rosyjskiej, osób uwięzionych w niemieckich obozach koncentracyjnych oraz zesłanych przez Rosjan na Syberię. Studia te kapitalnie ukazują różnorodność doświadczeń i sposoby ich indywidualnego oraz społecznego przetwarzania. Przykłady, które autorka przytacza, są nie tylko interesujące, ale także pozwalają na zobrazowanie długofalowych konsekwencji traumy wojennej.

W zakończeniu pracy autorka podsumowuje kluczowe wnioski oraz wskazuje na potrzebę dalszych badań w obszarze traumy wojennej, co stanowi ważny impuls do kontynuacji badań w tej dziedzinie. Jej refleksje na temat miejsca badań nad traumą w współczesnej historiografii są niezwykle cenne i mogą inspirować przyszłe badania w tym zakresie.

Podsumowując, dysertacja mgr Anny Maciąg-Lipińskiej jest cennym wkładem w polską historiografię, oferując nowatorskie spojrzenie na traumę wojenną. Praca nie tylko wzbogaca wiedzę na temat doświadczeń Polaków w okresie II wojny światowej, ale również podejmuje ważną dyskusję na temat sposobów badania i interpretacji traumy w kontekście badań

historycznych, z wykorzystaniem nowoczesnych metod interpretacyjnych. Interdyscyplinarne podejście, solidne podstawy teoretyczne oraz starannie przeprowadzona analiza źródeł czynią tę dysertację istotnym osiągnięciem naukowym, które z pewnością wpłynie na przyszłe badania w tej dziedzinie. W tym świetle uzasadnione jest wnioskowanie o wszczęcie kolejnych kroków w postępowaniu w przewodzie doktorskim.